

Tilburg University

Nationale of internationale conjunctuurpolitiek

Kaag, H.A.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1936

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Kaag, H. A. (1936). Nationale of internationale conjunctuurpolitiek. *Maandschrift Economie*, 1(4), 182-188.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Nationale of Internationale Conjunctuurpolitiek

door
Prof. H. A. KAAG

Onderstaande beschouwingen werden reeds eerder gepubliceerd, namelijk in de Maasbode van 11 Maart 1925, eenige weken dus voor Nederland, tegelijk met Engeland, besloot tot den gouden standaard terug te keeren.

Wij drukken deze thans weer ongewijzigd over, omdat ze zoo duidelijk doen zien, dat de strijd, welke thans wordt gestreden, slechts een voortzetting is van die, welke nu ruim tien jaar geleden de gemoederen bewogen hield.

Bovendien kunnen zij er misschien toe bijdragen het besef te verlevendigen van het gevaar de kernvraagstukken uit de weg te gaan.

Toen men in 1876 te Londen het eeuwfeest van de verschijning van de *Wealth of Nations* vierde, liet men natuurlijk niet na het werk van Adam Smith te prijzen en deze als de grondlegger der economische wetenschap te eeren. De meeste sprekers hadden echter, na eenige inleidende waardeerende woorden aan het adres van den „Jubilaris” te hebben gericht, toch nog wel eenige programpunten te ontvouwen. (Men denke aan de Laveleye, Leslie etc.) Typisch zijn in dit opzicht ook de woorden, welke Gladstone bij deze gelegenheid sprak: „I am bound to say, that this society has still its work before it..... I do not mean to say that there is a great deal, remeaning to be done in the way of direct legislation; yet there is something. It appears to me at least, that perhaps the question of the currency is one in which we are still, I think in a backward condition; our legislation having been confined in the main to averting great evils rather than to establish a system, which besides being sound, would be complete and logical”. Gladstone bepleitte dus hier een regeling van het geldwezen, welke er niet zoozeer op

gericht zou zijn wantoestanden te voorkomen, als wel een logisch in zich zelf gesloten geheel zou vormen. Bijna een halve eeuw is sindsdien verlopen en toch hoe ver zijn we nog steeds van de verwezenlijking van het door Gladstone ontwikkelde ideaal verwijderd.....

Verskillende oorzaken zijn daarvoor aan te geven. Allereerst het feit, dat de theoretici het nog steeds niet over de grondproblemen van het geldwezen eens zijn kunnen worden en zelfs geen enkele theorie omtrent het wezen en de functie van het geld algemeen burgerrecht heeft kunnen verkrijgen. Daarnaast valt echter op den grooten invloed van de traditie te wijzen, welke het uiterst moeilijk maakt zelfs hervormingen welke door theoretici en specialisten op het gebied van het geldwezen algemeen als juist worden erkend, in de praktijk door te voeren, terwijl tenslotte ook de invloed van bepaalde groepen van interessenten (men denke aan de Amerikaansche zilver- en Zuid-Afrikaansche goud-producten) een zuiver stellen van het probleem maar al te dikwijls hebben bemoeilijkt.

Toch heeft de ervaring der laatste decennia, vooral van den oorlogs- en na-oorlogs-tijd, gevoegd bij de ontwikkeling der economische wetenschap er niet weinig toe bijgedragen in steeds breeder kringen de overtuiging te doen rijpen, dat met de oplossing van het vraagstuk belangen van de eerste rang zijn gemoeid. Vandaar dan ook dat de strijd, welke thans hier en in het buitenland over de organisatie van het geldwezen wordt gevoerd, meer dan gewone belangstelling trekt.

In menig opzicht verschilt de geldkwestie van heden bovendien van die welke de economische geschiedenis in het verleden heeft geboekstaafd. Vroeger waren geldkwestie en muntkwestie vrijwel synoniem. De strijd liep toen in hoofdzaak over de keuze van het metaal of de metalen, die als grondslag van het geldstelsel zouden worden aangenomen of over het gehalte van de hoofdeenheid. Het ging om den enkelen- of den dubbelen, gouden- of den zilveren standaard.

Bij de behandeling van de Engelsche Bank Act van

1844 werd het probleem eigenlijk voor het eerst op een hooger plan gesteld, doordat toen, dank zij vooral de bemoeiingen van Lord Overstone ook de banksaldi, het girale geld dus, binnen de kring der belangstelling werd getrokken. We zien dan in de zeventiger en tachtiger jaren van de vorige eeuw voor het laatst nog weer een strijd over de hegemonie van het goud of het zilver ontbranden, een strijd, welke tenslotte met de overwinning van het goud eindigde, al bleef het zilver in de meeste muntstelsels ook een plaats als teekengeld behouden. Deze overwinning was vooral ook daarom van belang, wijl nu voor het eerst in nagenoeg alle landen van de wereld (een uitzondering vormden slechts enkele landen in het Oosten) eenzelfde metaal als basis van het geldstelsel was aanvaard. Een oogenblik scheen het, toen na den oorlog de zilverbelangen in de Vereenigde Staten zich weer gingen roeren, of wij opnieuw een kamp tusschen de twee metalen zouden moeten beleven. Door de goudtoevloeiing der laatste jaren is echter Uncle Sam thans dermate bij het goud geïnteresseerd, dat zijn „oude liefde” daardoor in de verdrukking is geraakt.

Het bijzondere van de strijd, welke thans wordt gevoerd, is juist gelegen in het feit, dat hij niet betreft de keuze van een bepaald metaal als standaardmetaal, doch dat de positie van het standaardmetaal als zoodanig in het geding wordt gebracht. Steeds talrijker en krachtiger worden toch gedurende de laatste jaren de stemmen van hen, die opkomen tegen de voorname plaats, welke de traditie nog steeds aan 't goud in de geldstelsels toekent en die zelfs de meening verkondigen, dat het edel metaal in een logisch opgezet geldstelsel zou kunnen worden uitgescheid. Deze veranderde beschouwingswijze vond niet alleen steun in de nieuwere geldtheoriën, doch daarnaast ook in de praktijk van het geldwezen zelf.

Het is hier niet de plaats in de breedte de ontwikkeling der geldtheoriën te schetsen en wij moeten ons dan ook tot slechts een enkele opmerking beperken. Stelde men vroeger de waarde van het ruilmiddel (het goud of het zilver) als zelfstandig goed tegenover dat der andere goederen, sedert de zeventiger jaren werd de geldtheorie

meer en meer onderdeel der algemeene prijstheorie. Dit had onder andere tengevolge, dat in analogie met de nieuwe waardeleer niet meer werd aangenomen, dat het geld zijn waarde ontleende aan het metaal waarvan het was gemaakt, of waarin het in een zeker verband was gebracht, doch dat omgekeerd het metaal zijn waarde ontleende aan de plaats in het geldstelsel. Een onverdachte sanctie op de theorie was wel het feit, dat de goud- en zilverproducenten geen moeite spaarden om voor hun metaal een positie in de diverse geldstelsels te behouden.

Daarnaast wist ook de praktijk van het geldverkeer zich gedurende de laatste decennia in toenemende mate van het goud te emancipeeren en in het binnenlandsch betalingsverkeer was het goud dan ook in de meeste landen reeds voor den oorlog zoo goed als uitgeschakeld.

Ja, die uitschakelingstendenz hield zelfs niet halt bij de nationale grenzen, ook in het internationale verkeer werden eigenlijke goud-transacties o.a. door het gold-exchange-stelsel zeldzamer. Steeds meer concentreerde zich het edel metaal in de kelders der circulatiebanken, als in een mysterieus geheim graf.....

Slechts weinigen zouden zich dan ook om dit goud hebben bekommerd, ware het niet dat de wetgevingen der verschillende landen een zeker verband hadden geschapen tusschen den beschikbaren voorraad en de credietpolitiek der circulatiebanken.

De dekkingsvoorschriften maakten het voor deze banken een levensvoorwaarde een voldoende voorraad aan te houden, terwijl door de verplichting tot de goudafgifte deze nooit geheel en al veilig was. De leiding der bank moest er daarom zooveel mogelijk het oog op gericht houden, die voorraad onaangetast te laten.

Daarvoor was het noodig, dat de wisselkoersen niet te veel boven de goudpariteit zouden stijgen, m.a.w. dat binnenlandsch- en buitenlandsch prijsniveau zich zooveel mogelijk in gelijke richting zouden bewegen.

Tengevolge van dit alles werd elke prijsbeweging in het buitenland, in het binnenland gereflecteerd door de tusschenstof, het goud en deed bijna elke verandering van economische constellatie op welk punt van de aarde ook, zich over de geheele aardbol gevoelen. De geld- en cre-

dietpolitiek der circulatiebanken was daardoor voor den oorlog sterk internationaal georiënteerd en voor zoover er van conjunctuurpolitiek gesproken kon worden, was deze hoofdzakelijk gericht op een aanpassing van de verhoudingen aan die op de wereldmarkt, dus niet op een doelbewuste beweging in een bepaalde richting, doch op gelijken tred houden met anderen. Door de bijzondere positie, welke Londen voor den wereldoorlog in het internationaal betalings- en credietverkeer innam, kwam dit veelal praktisch neer op een navolging der „instructies” uit dit financiële centrum.

Het ongetwijfeld groote voordeel van vrijwel constante wisselkoersen, werd dus geboekt met een afstand doen van een eigen zelfstandige geld- en credietpolitiek.

Bij het uitbreken van den oorlog werd de band tusschen de verschillende munt- en geldstelsels, door gouduitvoer-verboden en de opheffing der inwisselbaarheid der bankbiljetten plotseling verbroken, terwijl ook de dekkingsvoorschriften veelal buiten werking werden gesteld. De geldsystemen der verschillende landen maakten toen ieder haar eigen ontwikkeling door, een ontwikkeling welke in vele opzichten interessant is, doch welke het plaatsbestek niet toelaat uitvoerig te beschrijven.

Voor ons probleem is echter van belang, dat de geldpolitiek nu sterk nationaal georiënteerd werd. Aanvankelijk beteekende dit niets anders, dan dat de geldpolitiek ondergeschikt werd gemaakt aan de belangen van de schatkist en van de oorlogs-financiering; later ging men er echter ook toe over de geldpolitiek te benutten als regulator van het industriele en commercieele leven. Tijdens de periode van de bewuste deflatie, met name in Engeland en in de Vereenigde Staten, werd het echter duidelijk welk een groote beteekenis aan de geldpolitiek voor de ontwikkeling van handel en industrie en de werkloosheid viel toe te kennen. De monetaire politiek bleek niet te zijn een neutraal gebied maar een onderwerp waarmede groote volksbelangen waren gemoeid, in zeker opzicht een politiek vraagstuk, van de eerste orde. Dit leidde er toe,

dat men er zich meer in het wezen ervan ging verdiepen en in het bijzonder ook de normen-kwestie ging stellen.

Daarbij bleek aldaar dat een vastkoppeling van het geld aan het goud geen enkel houvast bood: de waarde van het goud was toch — in goederen uitgedrukt — niet alleen aan groote schommelingen onderhevig, doch deze werd ook voor een groot deel weer door de geld- en crediet-politiek bepaald. In het bijzonder werd de waarde van het goud gedurende de laatste jaren practisch beheerscht door financieele politiek in de Vereenigde Staten. Voor de geldpolitiek moesten dus, los van het goud, normen worden gezocht. Aanvankelijk concentreerde zich hierbij de strijd om de vraag of naar constante wisselkoersen of een constant prijsniveau moest worden gestreefd. Zij die het zwaartepunt legden in het belang der constante wisselkoersen, drongen aan op een zoo spoedig mogelijke terugkeer tot den gouden standaard, terwijl de voorstanders van een constant prijsniveau, juist daarin een gevaar zagen voor de bereiking van hun ideaal. Immers bij het herstel van den gouden standaard, zou het prijsniveau, voorloopig althans, practisch worden vastgekoppeld aan dat van de Vereenigde Staten en dus worden beheerscht door oncontroleerbare machten. De strijd tusschen beide partijen duurt nog steeds voort, al wisten de voorstanders van een terugkeer tot de vrije goudmarkt onlangs ook door de jongste maatregelen van de Bank of England een belangrijk succes te boeken. Wij gelooven, dat door de tegenstelling constant prijsniveau en constante wisselkoersen de kern van het vraagstuk nog niet wordt geraakt. Het blijft nog steeds een open vraag of een constant prijsniveau geheel op zich zelf gezien wenschelijk, ja zelfs mogelijk is. Wel staat na de ervaring der laatste jaren vast:

1ste, dat door monetaire maatregelen de waarde van het geld, inclusief het goud, kan worden beïnvloed.

2e. dat daardoor een belangrijk middel gegeven is om de conjunctuur in een bepaalde richting te drijven en den ondernemerslust wisselend te stimuleeren en te temperen; een belangrijk middel ook ter oplossing van het groote probleem der werkloosheid.

Mag een individueele natie door bijna blindelings de waarde-veranderingen van het goud te volgen, ter wille van constante wisselkoersen, dit wapen uit handen geven? Om deze vraag draait tenslotte de geheele kwestie. We meenen haar niet zonder meer bevestigend te moeten beantwoorden. Het blijft toch aan zeer sterke twijfel onderhevig, of het wel wenschelijk is zich zonder meer aan de geldpolitiek van andere landen, in het bijzonder die van de Vereenigde Staten, te onderwerpen, vooral nu zich daar reeds de donkere wolken van een naderende „krach” beginnen te vertoonen. Naar onze meening staat men slechts voor de keuze van twee mogelijkheden: een nationale of een internationale conjunctuur-politiek. Aan de laatste is, indien practisch mogelijk, zeker de voorkeur te geven; ze zou echter als noodzakelijke voorwaarde een nauwe samenwerking tusschen de organen, welke de geld- en credietpolitiek der verschillende landen bepalen, met zich mede moeten brengen. Blijkt het onmogelijk die samenwerking, om welke redenen ook, tot stand te brengen, dan schijnt ons een terugkeer tot den gouden standaard ook voor ons land, voorloopig ongewenscht.